

FLUGTEN OVER ØRESUND

MALTHE CONRAD BRUUN I SVERIGE 1796-1798

AF

TORBEN NIELSEN

I tidligere biografier af Malthe Conrad Bruun er det såre lidet, der meddeles om hans ophold i Sverige. Om hans formodede ophold i Lund fra oktober 1796 til hjemrejsen i september 1797 siger Rönning således rent ud, at vi intet ved. Det skal indrømmes, at kilderne flød sparsomt: Fredrik Bajer er gået grundigt til værks, men har dog ligesom Birkedal-Barfod måttet henholde sig til Bruuns brevveksling med Nyerup samt Høsts og Rahbeks erindringer som hovedstykkerne i deres dokumentation. Vi er imidlertid nu i den heldige situation at kunne kaste et langt bedre lys over denne dunkle periode og tildels ændre det billede, som man på grundlag af det hidtil kendte har kunnet opstille.

Forøven: Malthe Conrad Bruun, tegnet af Fournier, stukket af Chrétien, Paris.

Der henvises generelt til: Fredrik Bajer, *Nordens politiske Digtning 1789-1804*, Kbh. 1878, F. Birkedal-Barfod, *Malte Konrad Bruun*, Kbh. 1871 og til F. Rönning, *Rationalismens tidsalder III:2*, Kbh. 1899. Hvor intet andet er anført, findes de omtalte breve og håndskrifter i *Ny kgl. saml. fol.*, 2265, Nyerups brevveksling dog i *Add. fol.* 16-17, begge dele i *Kgl. Bibl.* Heraf er en del tidligere trykt hos Birkedal-Barfod og i S. Birket Smith, *Til Belysning af literære Personer og Forhold i Slutningen af det 18de og Begyndelsen af det 19de Aarhundrede*, Kbh. 1884.

Den 4. juli 1875, i hundredåret for Bruuns fødsel, offentliggjorde Fredrik Bajer i Morgenbladet et „Mindeblad om Malte Konrad Bruun“, som han sendte til Bruuns søn, Victor-Adolphe Malte-Brun i Paris. I sin tak gjorde denne opmærksom på, at han var i besiddelse af en stambog, som faderen ved sin bortrejse fra Danmark havde modtaget fra en kreds af venner, og at han fandt det rimeligt, at den vendte tilbage til Danmark; Victor-Adolphe Malte-Brun, der var ugift og regnede med, at hans ejendele vilde blive splittet ved hans død, førte sin tanke ud i livet og skænkede i efteråret 1875 stambogen til Det kgl. Bibliotek (Ny kgl. saml. 8°, 363i).

Victor-Adolphe Malte-Brun havde forresten også tidligere betænkt biblioteket: i 1853 sendte han biblioteket faderens portræt, stukket efter en tegning af hans ældre broder, Conradin Malte-Brun og bestemt til frontispice i en ny udgave af Précis de géographie. Det kgl. Bibliotek har i 1957 hos en parisisk antikvar købt originalen til dette billede. Victor-Adolphe Malte-Brun bevarede altid veneration for sin faders fødeland; han stod i brevvexling med forskellige familiemedlemmer og har til sin død (1889) haft danske forbindelser; en flintøxe i hans oldsagsamling (nu i byrådsalen i Monthéry) bærer indskriften „Bogø 1885“.

Af større betydning for M. C. Bruuns historie er dog en samling manuskripter og breve, som biblioteket i 1954 modtog som gave fra fabrikant Hans Rostgaard Malthe-Bruun, sønnesøns søn af M. C. Bruuns yngste broder; samlingen er i sin tid af V.-A. Malte-Brun tilbagegivet til den danske gren af slægten. Fremfor alt er brevene af den største interesse og tillader os nu at følge Bruuns skridt på nærmere hold end det tidligere har været muligt. Nærværende artikel tager især sigte på at fremlægge dette nye stof, medens tidligere kendte fakta kun strejfs i det omfang, der er nødvendigt for sammenhængen.

Hvordan det gik til, at M. C. Bruun ved ganske unge år (han var født 12.8.1775) måtte forlade sit fædreland, er kendt nok. Udgivelsen af „Aristokraternes Katekismus“ bragte ham en stævning på halsen, og vel vidende, at en sådan sag kunde trække i langdrag, foretrak han at unddrage sig retsforfølgelse. De nærmere omstændigheder ved hans flugt fra København er meddelt flere steder, således i Birkedal-Barfods biografi, der dels bygger på mundtlig meddelelse fra Johan Christian Drewsen (for hvem sagen, som det vil ses, dog er andenhånds), dels på Jens Kragh Høsts erindringer og endelig på en anonym billet til Rasmus Nyerup, hvori denne advares mod at skjule Bruun i sit hus, da han var eftersøgt af politiet; Nyerup har selv tilføjet ordene: „NB: Bruun opholdt sig ikke hos mig“, samt at skriften ligner professor L. C. Sanders. Det er jo muligt, tilføjer Birkedal-Barfod, at Bruun *havde* været hos Nyerup, men begivenhederne

har udviklet sig så hurtigt, at der kun kan have været tale om et ophold af ganske kort varighed.

Bruuns næste etape var Strandmøllen – hvis det altså ikke var den første; J. C. Drewsen meddeler¹⁾, at han ikke just var nogen kærkommen gæst hos den ældre Drewsen, men at denne af menneskekærlighed skjulte ham på Springforbi, hvor han hver dag bragte ham mad og vin i sine lommer, indtil han kunde komme videre. Langt kan opholdet dog heller ikke have været der; stævningen mod Bruun var udtaget den 21. april 1796, og ifølge Fredrik Bajer blev han allerede den 23. roet over til Hven af vennerne H. G. Sveistrup, der var huslærer på Strandmøllen, H. C. L. Holm og Ole Albertsen. Bajer meddeler ikke sin kilde til datoangivelsen, men i et brev fra N. Giellerup (se p. 31) skriver denne, at han havde været ængstelig for ham „i lørdags“, hvilket stemmer med den 23. april.

Det er naturligt at spørge sig, om Bruun havde nogle svenske forbindelser i forvejen. Vi ved, at han kendte digteren F. M. Franzén fra dennes besøg i København 1795, men han sad nu i England; to fremtrædende lundsenske læger, E. Z. Munck af Rosenschöld og C. F. Liljewalch, havde studeret i København i de nærmest foregående år, men med dem får Bruun tilsyneladende først forbindelse under sit exils anden fase. Det får således stå hen, om Bruun havde andre end geografiske årsager til at vælge Hven som første mål for sin flugt; dog skulde det snart vise sig, at dette opholdssted var særdeles velvalgt; trods flere rejseplaner synes han praktisk talt ikke at have forladt øen i over fem fjerdingår, d. v. s. indtil han atter fik mulighed for at vende tilbage til Danmark.

Den resolutthed, hvormed Bruun toges under vingerne af adskillige venner og bekendte – og tilmed ubekendte – siger en del om stemningen i almindelighed og overfor Bruun i særdeleshed; en mulig vrangvilje fra den ældre Drewsens side er der således ingen beviser på. J. C. Drewsen er i sine erindringer meget bitter på faderens vegne, fordi han aldrig modtog nogen tak fra Bruun for sin hjælp; dette vil dog intet sige, da han på Hven ofte kan have sendt personlige hilsener til Strandmøllen gennem fælles bekendte, og da vi ydermere ved, at han selv har aflagt besøg der. Ejendommeligt nok repræsenteres familien Drewsen i stambogen ikke af den revolutionsbegeistrede Johan Christian, men af hans konservative fader, der citerer Iffland: „Alles warum wir uns herum taumeln ist nicht der Mühe werth, das man grämlich würde, wenn es nicht gelingen will. Wenn wir fort sind ist alles fort, nur das Gute nicht, was wir gethan haben, das lebt lange nach uns. Erindre Dem, kiere Bruun, ved disse Linier Deres Ven Christian Drewsen. Strand Möllen d: 14 Nov: 1796.“ Og på den følgende side står en indførsel af „et Fruentimmer, der ønsker Dem Hæld,

hvor De end er“, C. Drewsens tredje hustru Christine Dorothea, Johan Christians stedmoder. Johan Christian Drewsen synes ejendommeligt nok aldrig at have truffet Bruun; beretningen om, hvordan han søgte tilflugt på Strandmøllen, siger han først mange år efter at have erfaret af faderens mund.

De første budskaber, Bruun modtog på Hven, var begge daterede den 27. april. For det første et brev fra N. C. Bierring; hans segl svarer godt til øgenavnet „Den lille Marat“: Det forestiller et dødningshoved kronet af en frygisk hue og med devisen *Vivre libre ou mourir*. Han meddeler ham om retssagens videre forløb, råder ham til i eet og alt at følge Klingbergs råd – højesteretsadvokat C. Klingberg var specialist i trykkefrihedssager – og tilføjer, at Klingberg er i stadig kontakt med kammeradvokaten J. M. Schønheyder – hos hvem Bierring var ansat. Men det andet brev af 27. april er det mærkeligste og skal citeres in extenso:

Min herre

Khⁿ d 27 April 1796

Paa nogle Venners anmodning tager jeg mig den frihed herved at sende en deel Recommendations breve til mine Venner i Skaane. Naar De agter at reise videre kan De faae flere og til andre steder. Kiere Herr Brun forundre Dem ikke over i alle disse breve at høre mig tale om voris Venskab, da jeg er en Person maaske neppe bekient til navnet af Dem. Det skeer kuns i den Hensigt at anbefale Dem som mig selv. Som Ven af Deres frie og lyse tenkemaade, har jeg høyagtelse for Dem, jeg ønsker udi alt at kunne formaae at tiene Dem – og jeg haaber dette vil unskyldte at jeg med mit Venskab trenger mig paa Dem.

Joh: Schartau

Kiøbmand boer paa Christianshavn N° 1. Broegaden.

Hrr A Lund og Adolph Petersen kan om mig give videre efterretning.

Johan Schartau (1760–1823) var broder til den berømte kirkemand, domprovst i Lund Henric Schartau, søn af rådmand i Malmö Andreas Olaus Schartau (død 1772). Johan Schartau havde tidligt slået sig ned i København, havde en overgang en blomstrende forretning, især med tobak, men mistede ved bombardementet et par skibe med last og ruinedes; stod dog krisen igennem og kunde beholde sin ejendom på Christianshavn, hvor hans hustru døde 1826. Væsentligt i denne forbindelse var det imidlertid, at han var svigersøn af Malmö's store mand på denne tid, Frans Suell, og således stod i forbindelse med hele det skånske pengearistokrati. Bilagt brevet findes anbefalinger til svigerfaderen, til rådmand Wollmar i Malmö og til Hinric Kockum sammesteds, der tilhørte den si-

den så berømte familie og havde en søn, der var gift med en anden datter af Frans Suell; fremdeles til S.M.Liljewalch i Lund og til Claes Suell, Dan.Stenström og Gustaf Borgström i Landskrona.

Der kan næppe være tvivl om, hvem der har indgivet Johan Schartau ideen at tage sig Bruuns sag an: de af ham nævnte herrer Lund og Petersen. Andreas Lund var mediciner og blev efterhånden stadsfysikus og hofmedikus, og Adolph Petersen døde 1814 som sognepræst i Slingerup; de har været venner af det schartauske hus og giftede sig med Johan Schartaus to søstre, Maja og Christina; en tredje søster, Catharina, blev gift med en tidligt afdød broder til Lund og derefter med pastor Falch i Høje Tåstrup. Både Lund og Petersen træffer vi i stambogen; Lunds forbogstav kan dog ikke med sikkerhed læses, men da vi kun træffer Andreas Lund i Borups selskab²), der ellers er rigt repræsenteret i stambogen, og Schartau udtrykkeligt henviser til A.Lund, kan der næppe være tale om andre; hans indførsel er fra stambogens første cirkulationsdag, den 3.maj, og vi har vel lov til at anse ham for en drivende kraft i den første hjælp til Bruun. Det er interessant at se, at Johan Schartaus politiske anskuelser tydeligt har adskilt sig fra de konservative, der ellers havde været gængse i familierne Suell og Schartau; dog låner Johan Schartaus fætter Henrik Falkman Voltaires skrifter af Bruun og kalder ham Citoyen (17.3.1798).

Materiel nød skulde Bruun således være nogenlunde sikret imod; og det skulde snart vise sig, at han netop via Hven skulde komme i direkte forbindelse med den akademiske inderkreds i Lund. Til hvem han ved sin landstigning på øen har henvendt sig, vil nok forblive uafgjort; men han har snart fået sit faste tilhold på Uranienborg kongsgård. Arrendator ved denne tid var P.O.Tauson, der havde arvet forpagtningen af sin slægtning, kommerserådet Arvid Schauw fra Hälsingborg, en grand seigneur „med min, hållning och åtbörder som en romersk rådsherre“ (Kahl), der for sine politiske fortjenester havde fået kongsgården i forpagtning for en ringe sum for en tid af 75 år, d. v. s. at forpagtningen gik i arv i hans slægt. I sin smukke bog „Tegnér och hans samtida i Lund“ (1851) skriver Achatius Kahl, søn af den daværende sognepræst på Hven Mauritz Kahl:

„Schauw hade et utvaldt bibliotek med hufvudarbeten nästan i de flesta vetenskaper. Och hans gästfria hus stod både sommar och vinter öppet för besökande Svenskar och Danskar. Dessutom ägde han flera minnen från Tycho Brahes tid och deribland en tub, med hvilken man utan svårighet kunde se tornurens timvisare i Köpenhamn, oaktadt ett afstånd af 4 mil. Som förnämsta personen på ön representerade Schauw på ett sätt, som hade han i likhet med den store astronomen haft ön i konglig förläning. Schauvs boksal var en lärosal för honom sjelf, för kyrkoherden på

Johan Schartau (1760–1823). Billedet (kopi efter et samtidigt portræt) er stillet til disposition af advokat Yngve Schartau, Stockholm, der samtidig takkes for værdifulde oplysninger.

Hven och för de yngre svenska eller danska litteratörer, som längre eller kortare tid där uppehölo sig.“ Kahl taler om datidens sjældne forbindelser mellem Sundets to kyster og fortsætter: „Flere lärda från Lund hade på den tiden icke sett Danmarks hufvudstad på närmare håll än från den skånska kusten. Desto angenämare var det för dem att träffa personer, som kunde göra reda för dagens danske literatur. Och dette kunde prosten Kahl i en eller annan vetenskapsgren, nästan som han hade varit anställd vid Köpenhamns universitet. Han var derföre välkommen gäst hos flera af Lunds lärda såsom hos Norberg, Faxe, Tegman, Fremling och Lundblad, med hvilken sednare han dessutom stod i nära släktskapsförhållande.“ (Kahl og Lundblad var gift med to søstre).

Kahl nævner ikke, hvilke danske der besøgte Hven; Høst meddeler dog i sine erindringer, at han havde været på øen i 1795, men uden at nævne personer. Bruun kan have haft ideen til at tage til Hven fra Høst, men øens bekvemme beliggenhed kan have været lige så afgørende. Det synes forøvrigt at fremgå af et brev fra Høst 9.5.1796, at han allerede har besøgt Bruun på Hven inden denne dato; forholdet mellem ham og Bruun var iøvrigt underkastet voldsomme svingninger, og det er vel næppe galt at tilskrive Høsts ejendommelige, flakkende karakter hovedskylden derfor.

Bruun var således bedre installeret end flygtninge plejer at blive det i første omgang; men han har nok ofte for bøgerne foretrukket kikkerten for at se, om der var besøg på vej. Postforbindelsen synes at have været ret effektiv; dels har breve til og fra ham fulgt de officielle kanaler (han spørger således i et brev med en mulig brevcensurs skuffelse ved ikke at finde noget kompromitterende), men en del er også gået med fiskerbåde over fra Vedbæk eller Tårbæk. Bruun nævner i brev til Nyerup 13.6. kromanden Greve i Vedbæk som den sikreste forbindelse.

Det er naturligt, at han i den første tid så mere tilbage end frem; han havde forladt en hektisk virksomhed i København, der ikke med eet slag kunde afbrydes; ydermere var hans litterære virksomhed endnu hans eneste existensmulighed, og en stor del af korrespondancen drejer sig da også om disse foretagender, samt om hans retssag. En uge efter overrejsen får han brev fra Klingberg med det sikkert velanbragte råd, ikke at foretage sig noget udenom ham: „Jeg fordrer [Deres Fortrolighed] enten gandske eller slet ikke.“ Og Klingberg slutter: „For en Mand i Deres Stilling ville det være upasseligt at fremkomme med Beklagelser. Disse gavne ikke. Vær bestemt – og erindre Deres Klingberg.“ Disse linier synes at bekræfte de samtidige vidnesbyrd om, at Bruun egentlig kun var modig, når han havde en pen i hånden.

Så snart Bruun var i sikkerhed på Hven, kunde vennerne begynde at lægge planer på længere sigt. Det var endnu uklart, hvordan hele sagen imod ham vilde ende, men det var tydeligvis den almindelige anskuelse, at Bruun indenfor en overskuelig fremtid vilde kunne vende tilbage til fædrelandet; og tanken opstod da, om ikke exilet kunde nyttiggøres ved en studierejse; Bruun var dog immervæk en person, det kunde lønne sig at investere i. Denne anskuelse hævdedes især af Nyerup, og det var da også dette indtagende menneske, der organiserede en indsamling til formålet. Han er skredet hastigt til værket og har tydeligvis for at fremme sagen behøvet en eller anden plan fra Bruuns egen hånd. Vi ser allerede dette projekt under udvikling i et brev fra hans ven Søren Tybring, dateret den 1. maj. Tybring havde villet besøge Bruun, men havde måttet opgive rejsen på grund af storm, og da han den 10. skulde op til embedsexamen, måtte turen udsættes til efter denne dato. Det fremgår, at Bruun allerede har skrevet til Nyerup, men må skrive en gang til i en anden form, der bedre passer til formålet. (Disse breve er tabt, se dog p. 40). Indsamlingen indbragte 150 Rd., som Bruun omkring 1. september selv afhentede i København – men derom senere. Tybring har overtaget Bruuns teaterrecensioner i tidsskriftet Svada, som bogtrykker Lundbye holdt liv i en lille tid efter Bruuns bortrejse, og han tilbyder sig også som befordrer af

breve til frøken H. og jomfru S., hvem nu disse damer monne være; brevene til Nyerup, Hornemann og Bruuns vært har Høst besørget.

Efter det hidtil foreliggende skulde man ved Bruuns vært forstå bogtrykker H. L. S. Winding i Store Kannikestræde, der trykte hans skrifter, men i et brev fra Bruuns fader til Nyerup omtales N. Giellerup som hans vært. I vejviseren for 1796 ses ingen Giellerup, men Litteratus M. C. Bruun findes optaget under adressen Bredgaden Nr. 157. Hvem denne Giellerup har været, kan ikke med sikkerhed fastslås, men man har lov at gætte på, at der er tale om juristen Niels Giellerup, der ved denne tid var hjemme fra Guineakysten for at tage examen, og som senere gik til Vestindien.

Den teologiske professor Claus Frees Hornemann, i hvis hus Bruun var blevet vel optaget, blev heftigt angrebet som en art åndelig bagmand for fjenden af samfundet og religionen, og vi må formode, at Bruuns brev til ham har indeholdt beklagelser over denne penible situation; men den velvillige Hornemann trøster ham (i brev af 6.5.) med, at han ikke skal bekymre sig for ham; hans søn Benjamin har forsøgt at sejle til Hven, men kunde ikke lande for storm. Som Klingberg formaner også Hornemann Bruun til at bære sin skæbne med jævnmød: bedre er det at lide end at have fortjent straf (*Melius est pati, quam meruisse poenas*, således i stambogen). I brevet fra Tybring, der er skrevet i Tårnbæk, efter at alle forsøg på at overtale fiskerne er mislykkedes, omtales endelig en inspecteur Michelsen, der synes at have spillet en rolle som mellemmand mellem Bruun og København. Man har lov at tro, at Hans Michelsen, der var inspektør ved søetatens sejldugsfabrik, har haft en sommerbolig i Tårnbæk (han boede ellers i Vognmagergade), da et brev fra Klingberg 30.8. til den netop illegalt ilandstegne Bruun er adresseret til „Hr. Mikkelsen“; denne har formentlig været Bruun bekendt gennem sin søn, der var student og døde som kapellan ved Holmens kirke, en mand med „gode Anlæg og Kundskaber, men formange Jern i Ilden og savnede Grundighed og Stadighed“, siger Wiberg.

At forbindelsen med bogtrykker Winding var ret livlig, siger sig selv; men det var ikke blot en forretningsforbindelse; Windings hus var en lille revolutionsarne, således boede Otto Horrebow hos ham i Store Kannikestræde, ligesom sekretæren i „Frihedens Laug“ Jaques (Jacob) Neumann, hvis indkaldelser til møde indledtes med ordene „Leve Republikken!“ – et bevaret exemplar er forøvrigt lukket med Windings segl. Det synes, som om Neumann har været initiativtager, eller da i al fald en af initiativtagerne til stambogen; han skriver i den (nogle Voltairesentenser, bl. a.: *C'est le propre des grands hommes d'avoir de méprisables ennemis*) den første dag og melder den 7. maj, at den, der overbringer dette brev, også vil medføre stambogen.

M. C. Bruuns stambog er ejendommelig derved, at initiativet ikke skyldes ham selv, men en kreds af venner, der sendte ham den som et håndslag i hans udlændighed: „Venskabs Erindringer“ står der på ryggen, hans initialer på forpermen og bagpå ordene Mørkets sidste Aar. Indholdet er hverken mere eller mindre mærkværdigt end tidens øvrige stambogers, det er ofte vanskeligt at finde nogen relation mellem stambogsversene, deres skrivere og deres modtager; det er først og fremmest navnene i den, der interesserer som et vidnesbyrd om hans personlige forbindelser, og dernæst kan dateringerne også hjælpe til at kortlægge hans bevægelser i det par år, den omfatter; dog ser det ud til, at den i lange perioder ikke har fulgt ham. Det har åbenbart været Bruuns hensigt at reservere den for danske venner, thi først fra efteråret 1797 indtager svenskerne den dominerende plads i stambogen; og efter ankomsten til Paris er kun to indførsler dateret, og da begge danske.

Man skal naturligvis være forsigtig med at slutte alt for meget af navnene i stambogen, når man ser, at selv P. A. Heiberg prydede en side med sin prægtige håndskrift – men måske var han grebet af en momentan medfølelse lig den, der kommer til orde hos Hans v. Gyldenpalm: „Ansee mig for Eftertiden som Deres Ven. Har De maaske hidentil miskiendt mig – o! da lader os begge forglemme Fornærmelser og tilgive den eene den anden“. Uden at drage for vidtgående slutninger tør vi dog nok i den tilslutning, som stambogen fik, se bekræftelse på det ofte sagte om Bruuns vindende personlighed. Den første uge, bogen var i cirkulation, fik den ikke mindre end 25 underskrifter; vi har nævnt Lund, Neumann og Horrcbow, Sveistrup og Michelsen; vi undrer os hellerikke over at finde Høst, Rahbek og Nyerup, ligesom bogtrykker Winding, hans kone, Bierring og Tybring. På samme dag mødes de gamle antagonistiske skuespillerne Frederik Schwarz, Michael Rosing og hans kone i fælles hengivenhed for den bortdragne. Kærnetropperne i det bruunske auxiliærkorps stammer som sagt for en stor del fra Borups selskab, således O. H. og J. P. Mynster, og sidstnævnte var dog ellers ikke den, der lod sig charmere af den første den bedste. Er hans stambogsdevise end kort og uden venskabsforsikringer: *Post tenebras lux!* (Efter mørke følger lys!), må vi i samme åndedræt citere hans karakteristik af Bruun, „for hvem jeg havde megen Hengivenhed“: „Han var meget tidlig udviklet, besad et skønt poetisk Talent, var en livlig, elskværdig Personlighed, meget begunstiget af Damerne . . . naar man har tallet ham mellem de politiske Veirhaner, da hidrørte denne Foranderlighed vist ikke fra nogen Beregning af udvortes Fordele, som i det mindste i hans Ungdom var ham ganske fremmed, men fra den Lethed, hvormed han modtog de forskellige Indtryk“³). Mynster besøgte

iøvrigt Bruun på Hven sommeren 1796 i selskab med naturforskeren C. G. Rafn⁴).

Hvornår og med hvilket bud stambogen nåede frem til Bruun, kan ikke fastslås; ganske vist findes en enkelt indførsel, dateret Hven den 2. juli 1796, men da denne ikke oprindelig har været skrevet i bogen, men på et løst stykke papir, der senere er klistret ind, siger den ikke noget derom; dog er der grund til at hæfte sig ved navnet: A. Giörloff. Helt sikkert kan identiteten ikke fastslås; men det er nok at sige, at navnet Giörloff i Landskrona havde samme betydning som Suells i Malmö – om A. Giörloff da er den søn Arvid, der senere blev sindssyg og i husförhørsprotokollen⁵) blev karakteriseret som „similis bovi“, gør så mindre til sagen. Vi konstaterer blot, at Bruun således også havde relationer til denne indflydelsesrige familie. Dette bekræfter blot vort tidligere indtryk, at Bruun i mere end een henseende var i salveten, men det er lige så klart, at han ikke ønskede at udnytte situationen; en snyltegæst ønskede han ikke at blive.

Udfaldet af retssagen mod ham er så kendt, at det kun i hovedtræk behøver at gentages her. Allerede den 15. maj skrev forsvareren Klingberg til Bruun, at han frygtede, sagen vilde blive henlagt på grund af indstævnedes fraværelse. Brevet indledes med en tidstypisk spot over religionen (det er skrevet pinsedag): „Det er i Dag 1796 Aar siden de hellige Apostle, samtligen, bleve gale. Indtil i Dag kunne altsaa Hans Høyærværdighed gierne havt søgt at udsætte sin Galenskab, uden at have syndet imod Formaliteten.“ Ikke blot hos Klingberg, men i det hele taget var der udbredt forargelse over biskop Balle, der havde denuncieret Bruun overfor myndighederne. At sige kortelig: Frit lejde for Bruun til København blev afslået, og den 8. juli måtte Klingberg meddele sin klient, at sagen havde fået det af ham ventede udfald: den var blevet henlagt, og dermed havde man anbragt Bruun i en blindgade. Måske, tilføjer Klingberg, kan Bruun vende tilbage mod kaution indtil sagens afslutning, men han tør ikke afgøre, hvad der er det klogeste. Som bekendt valgte Bruun at holde sig borte.

Spørgsmålet var da: Hvorhen? Nyerup lancerede strax studierejseplanen påny: „Lev vel kjæreste Bruun og [vær]⁶) snart betænkt paa om De [ikke]⁶) bedre levede i Hamborg end paa Hveen – eller snarere, reis omkring, som for dum Holberg, et Aars Tid eller højt to, kom saa her hjem til Deres Venner og de danske Piger, inden dentid er B[alle] og B[aden?]⁷) gaaede til deres Forfædre i hast RNyerup“. Man må jo spørge sig, hvilket endeligt Nyerup havde tiltænkt de to herrer i løbet af et par år – Balle var et halvhundredte år og Torkel Baden kun tredive. Das lässt tief blicken.

Allerede midt i august får Bruun et nyt budskab med Nyerups knortede

og klare hånd, at han har de 150 Rd. til ham, som indsamlingen har indbragt, og spørger ham, hvordan han ønsker, de skal betales, og han får det forbavsende svar, at han selv vil komme efter dem, men at han for en ordens skyld på forhånd medsender en kvittering for beløbet.

Om Nyerup ved at gå ind for studierejseplanen på denne tid handlede i forståelse med Bruuns fader, kan ikke siges. Men fast står det, at denne strax efter sønnens flugt skrev til Nyerup – som han iøvrigt kun kendte gennem sønnens omtale – for at spørge nyt; Nyerup på sin side halede lidt i Malthe Conrad for at få ham til at skrive til faderen og blev således meget karakteristisk tillidsmand for dem begge to. Vi kan i al fald konstatere, at faderen i et langt brev fra den følgende sommer (som vi senere skal komme tilbage til) foreslår, om det ikke var bedre, at „paa nogle Aar reyse ud og derved poussere sig og komme saa med gloire tilbage.“ Faderen havde forøvrigt også en anden tillidsmand, hans ven pastor Høegh i Gentofte, der 3. juni 1796 tilskrev den bortdragne et faderligt formanende brev, hvori han fortæller, at faderen især er bitter på „Deres Forledere og Smigrere, der have ført Dem ud, og styrket Dem paa Deres Ulykkes Vey. Over dem raaber han Vee, og hans Vee vil hvile paa dem.“ Han harcellerer over disse ulykkesfugle, der nu søger at lappe på ulykken ved at samle penge ind til ham. De dårlige kammerater har altid måttet holde for!

Nyerup var også i aktion på anden vis – i et enkelt tilfælde sendte han Bruun Det kgl. Biblioteks exemplar af en nyudkommen bog til anmeldelse i Lærde Tidender, da anmelderexemplaret lå hjemme hos Bruun, og han ikke kunde få fat i det! Det bør måske tilføjes, at både den og de andre lånte bøger, som Bruun efterlod ved sin bratte afrejse, kom velbeholdne tilbage til biblioteket.

Omkring den 1. september aflagde Bruun sit første hemmelige besøg på dansk grund; det kan næppe have været blot i den hensigt at hente de 150 Rd.; han må have haft yderligere anledning til at tale med sin forsvarer, men om hvad? Nok er det, at Klingberg 30.8 overfor Nyerup kvitterer for beløbet og meddeler Bruun i en billet til Tårnbæk, at han er velkommen til at hæve det hos ham strax, „thi [Enevold] Falsen og min Kone, de eeneste, som ere her skal ikke røbe Dem.“ Det er egentlig ganske artig, at en kriminel person, der har unddraget sig retsforfølgelse ved flugt, hjerteligt modtages af en advokat og en assessor i Højesteret!

Umiddelbart efter Københavnsrejsen besøger Bruun Johan Lundblad i Lund, „denne interessante Mand, hvis Historie ogsaa er brav romanesk“. Erindringen har især bevaret billedet af Lundblad som en akademisk original, og klassiske professoranekdoter tillægges ham i rigt mål. Men ikke blot i henseende til det „romaneske“ var han en central figur i det lunden-

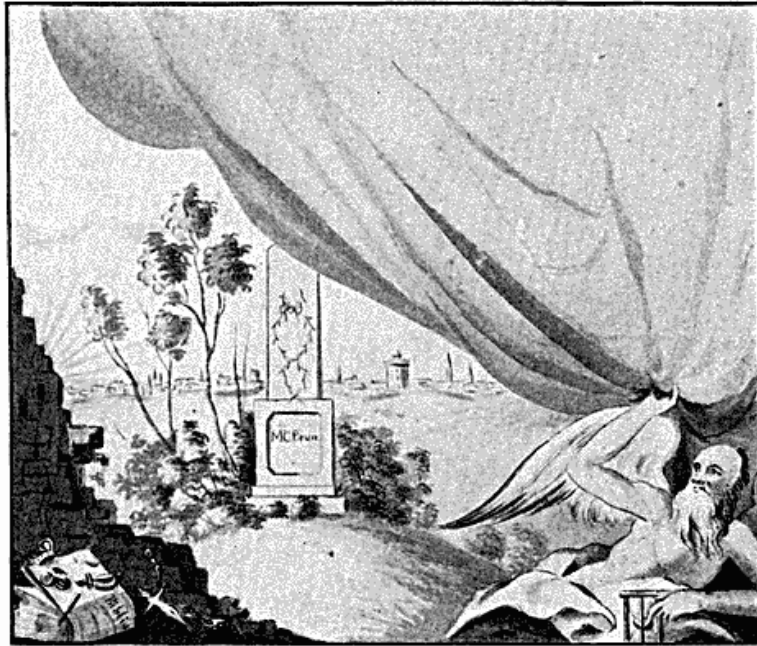
Johan Lundblad (1753–1820). Stukket af Ruckman efter A. Arfwidssons portræt; det må være malt i Lundblads sidste år, da Arfwidsson i 1812, 26 år gammel, blev tegnelærer ved Lunds universitet. Udlånt af Lunds universitetsbibliotek.

siske universitetsliv; han var i 1796 43 år gammel, var professor i latin og havde dertil oparbejdet en boghandel med tilhørende trykkeri. Dette var dog ret bravt præsteret af en bondedreng, hvis evner for bogen først blev opdaget i hans tyvende år! Han tilbød nu Bruun frit ophold i sit hus mod at arbejde for ham som korrektør i de lærde sprog; Lundblad var interesseret i at have forbindelse med Danmark, og Bruun skulde da også kunne virke som dansk litterær agent i Sverige og på denne måde bidrage til boghandelens almindelige trivsel; måske skulde han også redigere et tidsskrift. Dette så jo yderst lovende ud, Bruun vilde på denne måde få fast grund under fødderne på fremmed jord uden derfor at miste kontakten med dansk åndsliv; men allerede en uge efter at Bruun har meldt den frydefulde nyhed i brev til Nyerup, må Lundblad skrive til ham, at forslaget ikke lader sig gennemføre. Årsagen kan man kun gætte sig til, da vi kun har Lundblads egne ord at holde os til: „Jag är ledamot af en hel corps och – rår ej mig sjelf.“ Den egentlige årsag kan han kun meddele mundtligt. Formentlig har man ved universitetet ikke været begejstret for at associere sig med den rabulistiske dansker, og da boghandel og trykkeri var privilegerede næringer, har Lundblad måttet tage hensyn til universitetets mening.

Imidlertid blev planerne om et samarbejde mellem Bruun og Lundblad ikke skrinlagt uden videre. Den 15. november skriver Bruun til Rahbek⁸), at „Mandag næstkommende er uforanderlig bestemt til Afreise“. Dog, der kom atter forhindringer, et planlagt tidsskrift – som Bruun formentlig har skullet redigere – har måttet opgives; trykkefriheden havde ringe kår på denne tid, og Rahbek advarer ham: glem ikke, at der er russisk despoti! Dog er Lundblad stadig ivrig for at modtage Bruuns besøg, men det ser ud, som om besøget i Lund i september forblev det eneste under Bruuns første exil.

Bruun havde stadig mere forbindelse med Sundets vestlige bred end med den østre; men hofboghandler Simon Poulsen står han i stadig forbindelse, han leverer bidrag til hans tidsskrifter og hans nytårsgave, og han synes betænkt på atter at sætte foden på dansk grund for at hente nogle penge; han skriver til Rahbek, at han 10.–11. oktober vil være hemmeligt i København, men der ses intet om, at denne rejse skulde være realiseret. Derimod kender vi fra Rahbeks erindringer den fornøjelige skildring af hans og Carl Hegers besøg på Hven i forbindelse med indkøb af handsker til Camma i Landskrona, den 19. oktober. Kendt er også Bruuns besøg den 1. november i Hørsholm hos Pavels, hvor han er sammen med Rahbek og Claësson Horn; men man undgår ikke at standse et øjeblik ved denne ejendommelige scene, hvor professor Rahbek og pastor Pavels sidder i dennes præstegård sammen med en skandskriver og en landflygtig kongemorder og udbringer en skål over et billede – billedet på første blad i Bruuns stambog, hvor man ser monarkiets og despotiets symboler knækket og henkastet i en krog; at de deler pladsen med en bibel, har Pavels formentlig knebet øjnene i for. Rønning tænker sig muligheden af at Bruuns besøg på Bakkehuset, som Rahbek omtaler i *Erindringerne* (IV, p. 456) skulde have fundet sted i forbindelse med besøget hos Pavels, men Rahbeks tidsangivelse „i Eftersommeren“ gør det mere sandsynligt, at det er sket i forbindelse med besøget hos Klingberg. Bruun havde ikke stambogen med sig tilbage; den blev hos Pavels og kom derfra til Strandmøllen, hvorfra den, forsynet med de ældre Drewsens navne, af Carl Heger blev returneret til Hven.

Man må gå ud fra, at rejseplanerne har været trådt i baggrunden, så længe mulighederne for at etablere sig i Lund stod åbne. Naturligvis kan det ikke afvises, at Bruun har forsøgt at holde flere udgange åbne samtidig, men det forekommer på baggrund af, hvad vi nu ved, ikke synderlig sandsynligt. Rejseplanerne har derimod været kendt også af Bruuns tidligere biografer, hvorfor disse naturligvis har lagt en forholdsvis større vægt derpå. Birkedal-Barfod har offentliggjort brevet til Suhm⁹), hvori Bruun an-

*Denne Saly er saaer med vindene.
Copenhagen 27te Maj 1796. N. Nissen*

Det første blad i M. C. Bruuns stambog, som ikke er et egentligt titelblad, men en individuel indførsel; det forsvarer dog godt sin plads forrest i bogen som et supplement til bagpermens ord „Mørkets sidste Aar“. Meningen er klar: Når dette år er gået (og hvilke forventninger man satte dertil, kan man læse p. 33), vil Tiden trække forhænet fra for et nyt, hvor tyranniets magt er brudt, og solen atter skinner over København. Navnet N. Nissen træffes ellers ikke på Bruuns vej og er vanskeligt at identificere.

moder om en anbefaling til brug for en rejse i Tyskland, og Birket-Smith trykker brevet til Nyerup, hvori han beder om støtte til en rejse til Paris eller Leiden med det formål at udgive et tidsskrift, „bestemt til Communicationskanal mellem Frankrige og Norden“. Brevet til Suhm er desværre helt udateret og brevet til Nyerup kun forsynet med datoen den 3. maj, men intet årstal.

Birket-Smith har ved sin anbringelse af dette brev efter 14.9.1796 åbenbart regnet med, at det var fra 1797. Dette må formodentlig bygge på antagelsen, at en forbliven i Sverige ikke længere var aktuel efter de lundbladske planers stranding; af samme grund anser Birkedal-Barfod, at brevet til Suhm må være fra slutningen af 1796 eller snarere fra begyndelsen

af 1797. Det vil imidlertid ses, at dette ikke har sandsynligheden for sig. For det første var boghandlerplanerne i Lund mere omfattende end man hidtil har vidst, og for det andet afløstes de af en anden plan, der også sigtede på en forbliven på svensk grund. Nyerup har i en påtegning henført brevet til Suhm til 1796.

Af et brev fra Lundblad den 12.2.1797 fremgår det med al tydelighed, at der har været forhandlinger om intet mindre end Bruuns overtagelse af hele Lundblads boghandels- og trykkerivirksomhed, men at projektet har måttet opgives, dels fordi de nødvendige penge ikke har kunnet skaffes, dels fordi Bruun har forladt planen til fordel for en anden, vi skal se hvilken. I dette brev, hvor planerne endelig skrinlægges, læser vi:

„Gärna hade jag sedt, at jag hade kunnat lämnat mit verk i en mans händer, som ägt den drift, verksamhet och insigt at gagna det som min Herre. Hvad jag likväl därvid ej tyckte om, var det, at min Herre blot speculerade på gård och tryckeri, då likväl ingen ting så mycket bidragat til et sådant verks underhåll och ger så de nödige resourcer där til, som en i stånd kommen Bokhandel, ifrån hvilken man årligen kan räkna på en viss inkomst. Utaf min svåger [Kahl] har jag sedermera blifvit underrättad, at någon speculation nödig för ändamålet skulle slagit min Herre fel, och af denna anledning skref jag med förra posten til H^r Professor Rahbeck och bad honom vara min Herre behjelpelig i at utsöka en man som ägde penningar, som kunde gjort et med min Herre, då jag hade varit sinnad at afstå hela verket som det står, Hus, Boktryckeri, Boklada med tillhörande Bok Magazinet i Stockholm, på en gång. Jag ser nu af min Herres bref at min Herre aldeles lämnat desse tankar, och vändt sin hog på något annat, som jag mycket önskar må bli efter min Herres fullkomliga önskan och nöje.“

Hvilke økonomiske spekulationer, der har været tale om, fremgår ikke af de bevarede papirer; korrespondancen med faderen, justitsråden på Ulstrup, har tilsyneladende været meget sparsom – i hans lange brev til sønnen 4.8.1797 nævner han, at han intet har hørt fra ham siden 23.12.1796, men Bruun kan naturligvis have omtalt de lundbladske planer deri, og faderen kan i et ikke bevaret brev have udtalt sig tvivlende derom. I al fald ved vi af brevet 4.8., at de ikke tiltalte ham: „At du, efter anførte omstændigheder, ikke har taget imod Lundblads Tilbud er mig meere kiært end ukiært, ikke fordi det indbragte Dig meer eller mindre som fordi det, man kan ey forudsee alle ting, kunde have tilveyebragt dig en hob Fortrædeligheder.“ Der er vel intet at sige til, at faderen kunde ængste sig for sønnens omgængelse med tryksværte.

At der intet blev ud af planerne ændrer imidlertid ikke det forbavsende

faktum, at Lundblad overhovedet kunde tænke sig muligheden at af overlade sin virksomhed i den 21-årige Bruuns hænder. Den evne til at slå sig igennem under fremmede og vanskelige forhold, som han i Frankrig skulde afgive et så klart bevis på, har han tydeligvis også i Sverige lagt for dagen.

Men nu til den anden plan, der også omtales i februarbrevet fra Lundblad: „Jag undrar icke därpå, at min Herre inom sig känner en längtan at blifva sin egen, få en egen torfva at odla, i så mycken oafhængighet som i et Borgeligt samhälle kan gifvas, och kan hända, hvad min Herre glömt at tillägga, i en kär väns armar. Ty det hörer och til mänskliga lifvet och dess sällhet.“ Det er udlagt: Bruun vil gifte sig og etablere sig, men hvilken torva er det, han vil odla? Og med hvem?

At Bruun var yndet af det smukke køn, ved vi; og det varer hellerikke længe, førend vi ser ham i dameselskab på Hven; således skriver han den 14. maj 1796 til Rahbek¹⁰): „Her er en meget god og kultiveret Pige her paa Øen, som inderlig giærne vilde læse noget af Tilskueren; Laan mig et Par af de meest fruentimmerlige Bind; Christina Mildahn, saa hedder hun, sørger sikkert for deres rigtige Tilbagesendelse, om jeg end skulde reise. Den svenske Oversættelse af Din Hanna von Ostheim er hende til-egnet.“ Der må være tale om et privat exemplar – hvis ikke han tænker på det Rousseaucitat, der er bogens motto: „Le plus charmant objet de la nature, le plus capable d'émouvoir un coeur sensible et de le porter au bien, est, je l'avoue, une femme aimable et vertueuse.“ Desværre ved vi ikke ret meget om Christina Mildahn. Folketællingen 1797¹¹) nævner som beboere på Uranienborgs kungsgård „arrendatorn Petter Otto Tauson, änkefru Milldahn och mademoiselle Milldahn“. I den ældste bevarede husförhörslängd (1813) angives deres alder til 61, 66 og 27 år. I betragtning af sidstnævntes alder og det anførte fornavn Sara kan de to frøkner Mildahn ikke være identiske. Fru Mildahns enkestand må i 1797 have været af ganske ny dato, da en vis Mildahn – formentlig Christinas far – på et par rejser til København har fungeret som Bruuns kommissionær; forresten omtales han ikke synderlig smigrende af Bruuns danske venner, således fortæller Winding i et brev 11. april 1797: „Jeg maa slutte, da den gamle Skurk vil afsted; han er ikke Deres Ven; den forrige Gang, han var her, havde han en Perial, og da løb Munden over paa ham, og han svoer paa sin Svensk, at De skulde have Pidsk engang i Sommer, naar han traf Dem i Haven.“ Stort nærmere kan vi ikke i øjeblikket oplyse; kun er det tydeligt, at Christina Mildahn var kommet til at fylde en stor plads i Bruuns tilværelse. Det vil af flere grunde være på sin plads at citere et julebrev fra 1796¹²) i sin helhed, selvom vi må beklage ikke at

kende adressatens navn. Vi kan gætte på Carl Heger, når vi blot holder os for øje, at det er gætteværk:

Hven den 23de Decbr.

Tak for Dit sidste Brev. Jeg havde for længe siden været hos Dig, men jeg arbejder i disse Tider, som om jeg skulde forsyne alle Presser. Du veed hvad jeg sagde Dig sidst, at jeg vil og skal have mig en liden Eiendoms-gaard paa Landet etsteds i Verden. Jeg har derfor i Sinde at fortjene et Par tusinde Rigsdaler ved Skriverie, og det er ikke saa umuligt, da det koster ikke stort at leve herovre.

Jeg har meget længtes efter Brev fra Rahbek. Her følge noget til Tilsk. og naar du sender ham det, saa kan Du give ham Part af den Notification, som herved gøres Dig og alle Vedkommende, at jeg in höchsteigener Person agter at være paa Strandmøllen anden Jule-Dag om Formiddagen Kl. 11 – om hans neptuniske Majestet tillader det. Derfra begiver Høist-samme sig i strængeste Inkognito til Kjøbenhavn, og efter et Ophold paa dansk Grund af højst 5 Dage tiltræder i beste Velgaaende Tilbagereisen.

Gjerne havde jeg kommet i Dag endnu – for her er da endelig øde og tomt paa Øen, siden Mildahna reiste til Landskrona i Morges – men for Jule-Aftens Skyld – vi ere Christne og ikke Fransoser! – kan og tør ingen vove sig herfra, thi en Storm eller Mødvind kunde gjøre det umuligt at komme tilbage og drikke Jule-Øl.

Salut et fraternité. MCBruun.

Det er således ganske tydeligt: Malthe er blevet forelsket i Christina Mildahn, han vil gifte sig med hende og skabe et existensgrundlag ved landbruget; vi må jo ikke glemme, at han var et herregårdsbarn og således ikke uden kendskab til det agrariske. Hele resten af sit ophold på Hven arbejder han energisk på at realisere dette projekt; foruden bidrag til de pousenske litterære foretagender træffer han aftale med Winding om en „Gustaf Vasa“, som skal leveres marts-april, forbereder en udgave af sine udvalgte skrifter og et skrift om den indiske religion, hvilket emne han overtager fra pastor H. P. Sandal, der formaner ham til „ikke at pirre alt for stærkt Vedkommende, som kunde maaskee have det i deres Magt at tilintetgjøre for det første religiøs Skrivefrihed.“

På baggrund af hele denne aktivitet forekommer det ikke sandsynligt, at Bruun skulde have næret rejseplaner i maj 1797; brevet til Nyerup er langt snarere fra 1796, hvilken formodning turde støttes deraf, at det er ganske upersonligt affattet og formentlig beregnet på at læses af andre, d. v. s. bidragydere til indsamlingen i 1796. Hvor vi skal placere brevet til

Suhm i sammenhængen, er derimod vanskeligt at afgøre, da det ikke umiddelbart lader sig bringe i overensstemmelse med noget andet dokument i sagen. Fast står det imidlertid, at Bruun siden begyndelsen af september 1796 ikke synes at have haft planer om at forlade Sverige. Dette ses tilfulde af det tidligere omtalte brev fra faderen den 4. august 1797, et langt, bekymret, formanende og faderkærligt brev. Vi har set hans manglende tillid til den lundbladske plan og undrer os ikke over, at han umiddelbart føler sig mere tiltalt af Malthes plan om at nedsætte sig som landbruger; han vil i al fald ikke være uvillig til at hjælpe til, men spørger meget rimeligt, om det ikke er en flyvelyst? „Jeg maa tale alvorlig med dig – omendskiøndt du aldrig har skreven mig noget derom, saa har dog Kierlighed fængslet dit Hierte, det er det som gjør, at du ey vil forlade Egnen...“ – er det nu velovervejeth altsammen? Og som det allerede er nævnt, fremdrager faderen påny studierejseplanen, der forekommer ham den fornuftigste løsning.

Men da dette brev blev skrevet, var Bruuns muligheder for at vende tilbage til Danmark allerede indenfor rækkevidde. Den 7. juli daterede han i Tuna by på Hven oden over Bernstorff, der gav stødet til, at sagen mod Bruun blev hævet „i Anledning af Supplicans Ungdom“ og „i Forventning, at han for Fremtiden gør bedre Brug af sine Evner end tilforn.“

Resolutionen er dateret den 15. september, men man spørger sig, om han ikke på forhånd har fået nys om sagen og allerede nogen tid i forvejen er ankommet til København, da et brev fra Lundblad, dateret Hven den 26. august¹³), er adresseret til København. Det kan indskydes, at han tilsyneladende har været i København også tidligere på året 1797, da Pavels i et brev fra den 2. april omtaler, at han har „bivaanet et af Selskabets glade Vennemaaltider“; her er nok tale om Borups selskab; Mynster meddeler, at han havde truffet ham der ved en lejlighed, hvor han hemmeligt havde besøgt København⁴).

Vi ved, hvordan det gik: at en ny uforsigtighed, udgivelsen af *Tria juncta in uno* medførte en ny retssag, genoptagelsen af den gamle og Bruuns endelige afsked med sit fædreland. Hele dette ophold i Danmark varede således kun to måneder. Man må jo tro på blækkets besynderlige magt over ham, når man ser, at han allerede havde *Tria juncta in uno* i trykken inden udgangen af september! Men han tænkte tydeligvis ikke blot på at ernære sig af sin pen; og her møder vi atter Lundblad, der den 1. oktober skriver til ham: „De sända boksaker har jag fått. Flere smäcker [exemplarer af Bruuns Fluesmækken] kom väl til pass, ty nu vid denna tiden äro flugorna skamlösast... Jag lyckönskar til Bokhandelsplanen... jag tror at vi kunna tjena hvarandra... Et är som vänskapen åläggar mig

at tillägga. Det kan vara roligt at något klatska bland flugorna, men gå ej för hårdt på dem...”

Bruun havde således tænkt på at etablere sig som boghandler, formentlig med særligt hensyn til svensk-danske forbindelser; men denne plan kom naturligvis aldrig til udførelse. Allerede den 8. november er der påny brev fra Schartau med anbefaling til en vis Diedr. [?] Bergh i Malmö og muligvis flere. Det er vel ikke at undre sig over, om Bruuns venner blev noget betænkelige – og kritiske – ved hans nye sag, men selvom de ikke undlod at lade ham det vide, så er Schartaus ledsagebrev vist ganske symptomatisk for stemningen overfor ham:

PM

Omendskiønt jeg just ikke hører til dem som finde Deres Forhold mod Regeringen umoralsk, saa kan jeg dog paa ingen Maade approbere det, i særdeleshed med hensyn paa Deres stilling. Denne oprigtighed skylder mit Venskab at siige Dem. Hvad som er sket, kan ikke forandres og ieg meener De vælger det rette naaer De ikke oppebier udfaldet, allerhelst da man vil handle insequent for at styrte Dem. De har forlangt nogen Recommendation til mine Venner i Malmøe, den følger, og ieg ledsager den med det ønske at den maae være til nytte. Men vente Dem ikke der at finde en Stad af bare Democrater, langt fra, saa rask maae man aldrig slutte, for det en deel gode af disse Folk leve der, fordi tonen der maaske er lidt bedre end paa mange andre stæder. Ingen handelshuuse er der som kan passe for Deres egenskaber i det tilfælde De bliver Deres beslutning tro som ieg ønsker, at applicere Dem til handelen – Om De havde sagd mig dette før end De skrev Tria juncta, saa skulde jeg have givet Dem gandske andre planer. nu er mit raad som Ven at De søger at forskaffe Dem saa meeget mueligt indsigt i handelen for at siden reise til Frihedens Land og forblive der til Deres landsmænd kalder Dem tilbage – men tag en god dosis taalmodighed med.

At bruge Kugler og Dolke mod Despoter, er ret, vil nok ikke mange tænkende nægte Dem – men for at udbrede saadanne sætninger med held, skal Folket ... føle Despotismen, nationen være misfornøyet, opstemd [?] til Forandring, ellers er og forbliver det et tomt Lyd i Ørken uden minste nytte – dette er min individuelle mening om tingen, ligesom at man alletider skylder sig Selv, ja Samfundet endog at ikke unødvendigvis exponere sig og derved berøve det et stort haab. Lad denne min Oprigtighed være Dem et beviis paa den sande høyagtelse og det Venskab hvormed jeg er

Deres hengivne S –

De finder mig maaske om 8 dage i M. og da meere.

Også fra Høst kom der venskabs brev; det havde ellers været køligt imellem de to i længere tid, uden at årsagen kan påvises. Høst fortæller i sine erindringer, at „Albertsen, Auditor Frost, Auditor Kalnein og Tre til [kom] en Morgen til mig og vilde atter have mig med til Hveen. Jeg afslog det, fordi jeg ingen Penge havde. De andre toge afsted. Men, efter et Besøg paa Kadetfregatten, kantroede Baaden med dem. Kun Een, Kalnein, blev reddet.“ Iflg. Hirschs håndskrevne „Danske og norske Officerer“ (Kgl.Bibl.) er Frost druknet på Københavns red den 23.7.1797, og såvidt vi kan skønne har dette været i en uvenskabsperiode mellem Bruun og Høst, hvad der kan være den virkelige årsag til Høsts afslag – og altså tillige årsag til, at han ikke risikerede livet.

Bruun forlod Danmark camoufleret som tjener hos konsul Erik Eeg; dette forklarer i nogen grad, hvorfor han ikke igen gik til Hven, men til „Herr Suhl“ i Malmö, hvilket Tauson i et brev af 10.11. viser sig noget pikeret over, men han ændrer dog sind ved Bruuns forklaring. Det synes nemlig ikke at have været hans hensigt at slå sig til ro på øen; han er klar over, at hans sag nu står dårligere i Danmark og synes derfor at sigte direkte på en litteratiltværelse i Sverige. I al fald får han eftersendt et chatol fra Winding, som faderen tidligere havde tilbudt ham, og samtidig udtaler Winding (24.11.), at han stærkt tvivler på, at man vil kræve ham udleveret af Sverige; en overgang synes han dog stærkt bekymret derfor, rejser til Ystad, hvorfra han ved det første vink vil kunne sætte over til Stralsund; han meddeler Winding¹³⁾ sin agt at rejse til Paris og giver ham adresser i Hamburg og Leiden. Men da faren synes at være drevet over, vender han tilbage til Malmö, hvor han da opholder sig indtil begyndelsen af februar, boende hos Wångs enka på Vestra gatan, d.v.s. Frans Suells søster Anna Maria, enke efter toldforvalter Israel Wång.

Imidlertid var Winding i klemme i København, da efter loven bogtrykkeren måtte stå til ansvar for et lovstridigt skrift, hvis forfatter var ukendt. Bruun forsøgte en omgående bevægelse, men da fik han med Klingberg at bestille, som venligt, men bestemt, satte ham på plads: „Uden Tvil vil Regieringen nu tage fat paa Winding, da Deres Declaration ikke er bestemt nok, siden De blot har erklæret, at De vilde staae i Forfatterens Sted og ikke at De var Forfatter til Bladet *Tria Juncta in uno*, og Rescriptet befaler at Bogtrykkeren skal enten opgive *Forfatteren* eller selv svare for Skriftet. Winding har i den Anledning beklaget sig for mig. Jeg behøver neppe at sige Dem hvad der i dette Tilfælde er Deres Pligt: Billigheden taler ogsaa for, at De bør redde en Mand med en talrig Familie fra Forfølgelse.“ Den 6.december afgav han da den endelige tilståelse.

I den følgende tid får han sine på Hven efterladte ejendele oversendt

til Malmö, og ved nytårstid får han stambogen sendt med hilsener fra vennerne på Hven; fra Johan Schartau får han en julehilsen med „Hilsen og Vendskab fra hele vores lille Republ.“ – og med den oplysning, at man i København tror, at Bruun har været inspireret af andre.

Trods de gode forbindelser var Malmö dog ikke det bedste sted at opholde sig. Hans litterære virksomhed er af praktiske grunde stadig rettet mod København. Således skriver han den 25. januar 1798 til Winding¹³): „Jeg arbejder for nærværende Tid paa Gustaf Vasa med megen Iver, og danner det Hele, som en Lovtale eller et historiskt Æreminde, for at kunne anbringe flere Reflexioner og Skoser ... Men imidlertid er jeg færdig at forgaae af Penge-Trang. Jeg savner i dette Øjeblik endogsaa Nødvendigheder, f.Ex. til at betale paa Spiseqvarteeret – alt er dyrt her i højeste Grad – og til Brænde. Her er ingen, som jeg vil være noget forbunden. Det er Kjøbmænd, og Demokratiet her er blot Grunkearistokratie...“

Et par dage efter får han brev fra Lars P. Wåhlin i Lund, der ønsker hans medarbejderskab ved et tidsskrift, *Carolina*, der dog ikke skulde indeholde noget, der var rettet mod regeringen og religionen. Bruun var ikke sen til at slå til, og få dage efter overflyttede han til Lund.

Mon Lundblad skulde stå bag Wåhlins invitation? Under alle omstændigheder udkom „*Carolina*“ på Lundblads forlag. Wåhlin var en af tidens blækspyende eklektikere, på hat med alle, fra Schiller og Fichte til den yngste student i Lund; han var ved denne tid notarie i Skånska nationen og ved det filosofiske fakultet samt docent i lærdomshistorie. Hans produktion gik mere i bredden end i dybden, og han forlod senere universitetsbyen for at søge præstekald. Han blev forresten Mauritz Kahls 2. eftermand som sognepræst i Norrvidinge og blev meget bitter, da man ikke vilde have ham til domprovst i Lund; han døde 1834, 62 år gammel. Det var et stort brød, han havde slået op med „*Carolina*“ – det første hæfte var på 108 sider, det næste på 56. Flere udkom aldrig. Tidsskriftet indeholder meddelelser om universitetet, oversættelser og originaler i poesi og prosa samt nyt af højst forskellig karakter – bl. a. om en ny fransk brandstige og om frøkontrol. Ingredienserne var således meget heterogene; i første hæfte breder en anmeldelse af en nyudkommen latinsk grammatik sig over 27 sider.

Det litterære var Bruuns gebet; han havde allerede den 6. februar skaffet sig hjemstedsret i den svenske litteratur ved idyllen „*Eglés bortresa*“, der stod at læse i Lunds *Weckoblad Nytt och Gammalt*, et digt, der efter traditionen – som dog ikke har kunnet bevises – var blevet læst op af Leopold i Svenska Akademien som et forbavsende eksempel på en udlændings beherskelse af det svenske sprog¹⁴). Sprogtalent skulde han jo også senere

afgive glimrende bevis på; i sin svenske produktion kan han da i formel henseende også tage det op med enhver af tidens gennemsnitslitterater.

Ikke alle bidrag i „Carolina“ er signeret med navn; M.C.B. eller M.C. Bruun tegner sig for et par oversættelser af Horats og Sofokles, en prosaidyl „Den öfvergifna älskarinnan“ og det mest bruunske: „Dagligt Allahanda“, en parodisk avis, hvor der i korte, fingerede meddelelser satiriseres over almene og litterære tidsfænomener; han har virkelig holdt sig fra regeringen og religionen, det hele er ret uskyldigt og ikke overvættets morsomt: „D. 5. Dec. Fru Bongout död i hennes ålders 27 år af en Gallfeber, som dagens öfversättning från Tyskan och Kotzebueska skådospel henne ådragit.“ I det hele taget langer han bravt ud efter Kotzebue – og, pudsigt nok, efter oversætterne: „Till salu finnes: Förteckning öfver de Tyska Poëmer, som äro öfversatta på Danska til tjenst för Herrar Svenska Öfversättare, som vilja vertera från Tyskan utan at förstå den, 4 sk.“

Om Bruun skulde være forfatter til andre stykker i „Carolina“ end de her nævnte, kan man kun gisne om; mærket – λτ – (*Malte?*) kan være hans, og man vil i og for sig gerne tro, at han skulde have skrevet en af de bedste og klareste artikler i tidsskriftet: „Tre ord til Språklärare“. Forfatteren til artiklen går i rette med grammatikterperiet og fremhæver betydningen af at bibringe eleverne en indre forståelse af de læste værker; endvidere, at den teoretiske æstetik lige så lidt som grammatikken bør stå alene, men doceres i forbindelse med gennemgang af en forfatter: „Derföre hör jag heldre Professor Rahbeck läsa öfver Evalds Fiskare och Emilia Galotti, än jag läser Home's Essay on Criticism“. Naturligvis kan også en indfødt lundenser have hørt Rahbek, men muligheden er dog ret nærliggende, at vi her skulde stå overfor et Bruunsk forfattermærke; er det rigtigt, da har han også bidraget til tidsskriftet med „Gallerna i Rom“ efter Schiller og nogle smådigte. Det kan jo meget vel være Bruun, der skriver „Adelsmanmen och Bonden:“

„Per, vid mit höga namn! hålt munnen;
jag är af gammal Säd uprunnen!“
„Så mycket värre, inföll Per;
ty gammal säd vanarta plär.“

I Ny kgl.saml. fol., 2265 findes en del fuldførte og påbegyndte kladder på svensk, der sikkert skal ses i sammenhæng med „Carolina“ og som viser os Bruun i fuld litterarisk aktion: oversættelser, digte, satirer. Han var virksom og i god gang med at blive accepteret, som vi ser det i to bevarede breve fra ham, stort set af samme indhold, men af forskellig tone,

afpasset efter modtagerne. Hvem disse kan have været, kan vi atter kun gætte på – men mon det skulde være helt forkert at gætte på Nyerup som modtager af dette?

Det vil maaskee ikke være Dem, min gamle Velynder, uangenemt at høre, at jeg lever her ganske vel, det undtagen at jeg er skilt fra mine gode og ædle Landsmænd. Jeg boer her imellem gamle Professorer, som tildels er meget lærde, tildeels temmelig oplyste Mænd, unge Magistrer, som have Kjøbenhavns Tone, og (det som er mere end alt andet) Fruentimmer, som ere aimablere og courisablere end ellers i Skaane. Jeg taler om gamle Autorer med Professorerne, om Republik og Theophilanthroper med de Unge, og om Juleleeg, Contradands, Kys og Comedier med Pigerne.

For nogle Dage siden var Hs. Velædelhed Hr: Jens Kragh Høst, udpebet Skribent i Danmark, her. Han rendte omkring og søgte at udsprede de ufordeclagtigste Ideer om mig baade som Menneske og som Literat. Han er alt for foragtet her i Staden og Landet, til at hans Ord skulde skade mig her, hvor jeg har de anseeligste og betydeligste Mænds Venskab. Men, da denne Galning – thi han mangler Snille til at være Skurk – nu i tre Aar har under et stundom hæftigt Venskabs Maske søgt at spille mig lumpne Streger, da han er ussel nok for at skrive mig venskabeligen til i det samme han bagtaler mig hvor han kommer, saa kan jeg ikke andet end sige Dem det, paa det at De maa kjende denne ærede Person. De bør ikke sige ham noget af hvad jeg her skriver Dem til i Fortroende. Det vilde kun give Anledning til, at han paa nyt spillede slette Roller.

Jeg haaber, at De undertiden erindrer et Menneske, som ingen Paa-stand gjør paa Snille og Talenter og Kundskaber, som erkjender i alt øvrigt sin Middelmaadighed, men som har et stort og kjækt og skyldfrit Hjerte, som tilbeder Frihed og Sandhed, som ærer Deres Hoved, elsker Deres Hjerte og ønsker at maatte stedse torde kalde sig

Deres hengivne Ven M:C:Bruun

P.S. – Jeg skriver svenske Vers og svensk Prosa. Jeg har faaet en Compliment fra Silfverstolpe – o.s.v. – Min Adresse er: Lund pr. Helsingborg – hos Hennings på södra gatan.

Dette brevs indhold går delvis igen i brevet til Nyerup 8.4.1798, som er gengivet hos Birkedal-Barfod. Det er i dette brev, Bruun erklærer sig villig til at gøre knæfald for den danske regering for at blive taget til nåde. Deraf blev, som man ved, intet; men det er væsentligt til belysning af hans ulyst til at begive sig længere væk fra fædrelandet end højst nødvendigt.

Også i dette brev taler Bruun om Høsts hæftige og idelige bagvaskelser; til gengæld omtaler Høst praktisk talt ikke besøget i Lund i sine erindringer; skal vi imidlertid tro Bruun, havde han dog set et par mennesker under opholdet – det modsatte vilde hellerikke ligne ham. Men skulde han have været lidt utilpas ved erindringen? Lad os hellere sige, at vi intet ved – lige så lidt som adressaten til det andet uafsendte(?) brev; men skulde vi vove endnu en konjektur og sige Hornemann?

Høistærede Herr Professor!

Lund, den de Martii.

Deres gamle Godhed for mig gjør mig det til en Pligt at berette Dem, hvorledes jeg lever. Jeg savner intet uden Danmark, eller rettere nogle faa ædle og veltænkende Danske. Forresten har jeg saa mange anseete Mænds Venskab, mange unge Lærdes Fortrolighed og mange litteraire Subsidier og Agremens, helst siden jeg har vovet, med temmeligt Bifald, at betræde det *svenske* Parnass. Jeg har fra een af de første Literateurs i Stokholm faaet Indbydelse at arbeide i de stockholmske Journaler, hvilket vel ikke før er hændet nogen dansk Autor.

Herr J.K.Høst, som flere Gange har sluttet og brudt Venskab med mig, som altid var ligesaa ræd for mig, som nedrig imod mig, har været her og søgt at udsprede de ufordelagtigste Rygter om mig, saavel som Menneske som Literat. Høst er for ringeagtet og jeg for bekjendt her, til at det kunde skade mig. Men Herr Professoren bør vide det, for at tilfulde kjende denne usle Person, som i det samme han bagtaler mig paa det sorteste, kryber og smigrer for mig. Ikke skriver jeg dette, for at Herr Professoren skulde erindre ham om hans Feil. Det kan ikke forbedres, og, om han fik at vide, at jeg havde berettet dette for Herr Professoren, vilde det kun give ham Anledning til nye Spilopper. – Han har, efter *eget Sigende*, i Novbr.Maaned i Fjor faaet en Summa Penge, som en unævnt Mand vilde skjænke mig, men visseligen beholdt den for sig selv. Han har søgt at sætte Splid mellem mig og min gode Ven, Bibliothecarius Lidbeck, fra hvem jeg skal hilse Herr Professoren og Familie paa det ærbødigste og forbindtligste.

Jeg haaber, at Herr Professoren vil continuere sit ærede Venskab for mig, og forbliver med sandeste Højagtelse og varmeste Hengivenhed

Herr Professorens ærbødigste Tjener MCBruun.

Om disse breve nogensinde har nået deres adressater, ved vi ikke; det er muligvis sletikke koncepter (de er meget sirligt skrevne), men breve, som en pludseligt ændret situation har gjort uaktuelle; som vi ved, udvistes Bruun den 26.marts 1798 med 14 dages varsel af Sverige, samtidig med,

at der udstedtes en forordning om indskrænkning i trykkefriheden. Det er aldrig blevet ganske klart, hvad der var den direkte årsag til udvisningen; man anså vist i almindelighed biskop Munck i Lund for at være dens motor – og Bruun mistænkte ham for at være influeret af Balle; dog forekommer en sådan forfølgelse fra den ellers godlidende Balles side ikke sandsynlig; og vi gør vel bedst i at henholde os til akademisekretæren Nils von Rosensteins svar på Høsts spørgsmål desangående: „Förbanna mig, om jag vet det!“

Han har tydeligvis overholdt fristen forsåvidt angår det svenske fastland; i Wallmarks brevsamling i Kungl. Biblioteket i Stockholm er bevaret en billet fra Bruun, hvori han beder Wallmark anmode nogle personer om bidrag til stambogen – han må have den tilbage senest torsdag. Wallmarks indførsel er fra fredag den 6. april, og i det hele findes der 8 indførsler fra dagene 6.-9. april 1798 (foruden nogle enkelte senere, den sidste fra den 23. april). Den omtalte torsdag sad han atter på sit gamle fristed, Hven, og skrev dette brev til den trofaste Carl Heger¹⁵):

Mon cher Heger!

Hven, ce 12me Avril, l'an 6 d. l. Rep.

Je ne t'écris pas mes pensées sur Msr. Kant et son *Droit naturel* (qui ne vaut pas la constitution française de l'an 3), car, trois ou quatre jours passés, vous me verrez faire une descente sur le territoire Danois avec toutes mes troupes terrestres, lesquelles sont commandées par moi-même en Chef. J'ai détaché un petit Corps d'Armée à Coppenhague, qui, caché jusque-là dans l'imprimerie, paroitra le 1^{mier} Mai et fera une grande trouble dans les positions ennemies. Je te ferai part de ce dessein. Saluez de ma part tous les Citoiens et les Citoiennes de la Strandmölle.

Salut et fraternité

M: C: Bruun

Det omtalte kampskrift må være „Beviis, at en monarkisk Regjering ikke er forbundet at bortgive Embeder efter de Søgendes Dulighed“; det fulminante „Forsvar for Meningsfriheden“ var udkommet tidligere på året. Vi ser således, at der ikke lagdes hindringer i vejen for udgivelsen af hans skrifter i Danmark, sålænge trykkefrihedsbestemmelserne ikke krænkedes.

Men nu var det svenskernes tur til at skrive afskedshilsener i stambogen, og Bruun blev fulgt til dørs af flere af universitetsbyens mest fremtrædende mænd; ikke blot blandt de unge, som de allerede nævnte læger Liljewalch og Munck af Rosenschöld, æstetikeren Lidbeck, litteraterne Wallmark og Wählin, men foruden professorerne Lundblad og Fremling også af en så

værdig repræsentant for den ældre generation som universitetets tidligere rektor, lægen og kemikeren Christian Wollin; lad være, at han formaner den unge oprører med ordene *Qvi bene latuit bene vixit* – han står der dog.

Wallmark synes han at have stået særlig nær; vi har set, at det var ham, der besørgede stambogen til de øvrige venner, og Wallmarks egen indførelse er i en *überschwänglich* venskabsstil, men dog en røg, der ikke kan have været frembragt uden ild. Vi ser i al fald et årti senere Wallmark igen påkaldt som hans særlige tillidsmand i en sag af større rækkevidde: Efter Bernadottes valg til Sveriges kronprins søger Malte-Brun, nu vel etableret som fransk forfatter, at vende tilbage til Sverige eller i det mindste at få sin udvisning hævet. Han indrømmer ganske vist i et samtidigt brev til oldforskeren Pehr Tham¹⁶, at han måske ikke med det første vil få anledning til at benytte sig af en indrømmelse i denne sag, men det ligger ham tydeligt på hjerte. Vi ved, hvilken vægt han lagde på ophævelsen af den danske landsforvisningsdom (som først afsagdes efter hans ankomst til Paris og hævedes få måneder før hans død), og vi ser, at han nærede lignende følelser overfor Sverige. Hvad der vel fremfor alt pinte ham, var de lukkede døre bag ham: „Jag lefver lycklig i Paris, förtienar en 10 à 12 tusen francs om året, men längtar efter skandinavisk luft och svensk ärlighet.“

Men dette tilhører et senere afsnit af hans liv, og det skal derfor kun antydes her som et bevis på, at det ikke var med let hjerte, han en forårsdag i 1798 krydsede Østersøen mod ukendte mål. Tidspunktet lader sig ikke så let fixere; endnu så sent som den 26. maj er et brev fra Neumann dateret. Han beder Bruun om bidrag til „*Danskes Reisciagttagelser*“, som han udgav 1798–99, og fortæller om sin ansættelse som huslærer i Constantin og Frederikke Bruns hus. Det er ejendommeligt, at Neumann synes uvidende om, hvad der er hændt Bruun – trængte rygtet herom ikke ind i de høje sale, hvor han nu færdedes? I al fald forstod Neumann at stikke den republikanske pibe ind i tide og endte sine dage på Bergens bispestol. Noget bidrag fra Bruun kom ikke – han havde ved de tider andet at tænke på.

Vi har da lov til at se ham i sin dobbelte udlændighed med blikket hvilende på to modstillede sider i stambogen med en svensk indskrift på den venstre og en dansk på den højre side, begge underskrevne C. Mildahn; han har da taget sin pen og skrevet henover begge sider: *Ils ne se verront plus; ils s'aimeront toujours.*

Men lad os følge ham ordentligt på vej. Stort ved vi ikke om Bruuns skæbne i det årstid, der gik mellem hans afrejse fra Sverige og hans ankomst til Paris; men et par faste holdepunkter har vi da. Den 14. juni underskrev han i Lübeck en erklæring¹³) om, at han var forfatter til „Be-

viis, at en monarkisk Regjering ikke er forbunden at bortgive Embeder efter de Søgendes Dulighed“. Hamburg synes at have været hans første mål; allerede den 11. juni skriver Bruuns fader til Winding¹³⁾ og beder ham meddele sønnen, at han kan finde brev hos Hölke & Wass i Hamburg; men hvornår M. C. Bruun ankom dertil, ved vi ikke. Frenzel¹⁷⁾ siger den 5. september, men uden at anføre noget til støtte derfor. Fast står det imidlertid, at Bruun opholdt sig i Nordtyskland fra sommeren 1798 til foråret 1799. Det er vel tænkeligt, at faderen hjalp ham noget, i al fald foreligger der intet om hans existensgrundlag i denne periode; det forhold, at han tidvis måtte leve halvt illegalt, fremmede næppe hans erhvervs-muligheder. Det fremgår dog af brevet til Rahbek 4.5.1799, at han har mange artikler på tysk færdige. Hvorom alting er: at han nu „higede mod sine Længsels Maal, Frihedens Vugge, Paris“, som Birkedal-Barfod udtrykker sig, er en stærk fortegning af Bruuns situation. Hvis dette mål stod ham for øje, hvorfor blev han da så længe i det nordtyske, hvor han tilmed måtte friste en noget penibel existens?

Svaret finder vi i det mindste delvis i det brev til Bierring, som er meddelt af Werlauff i Danske Samlinger I (1865-66) p. 108-110, og hvoraf et væsentligt stykke er citeret i Fund og Forskning VII (1960) p. 51. Bruun siger her rent ud, at „det er ikke med Bøger, man skal fægte, men med Sabler“, han skitserer, hvor let det vil være at gøre revolution i Danmark, „Nationen er saa feig, at man eene behøver at tage Magten, for ogsaa at have den.“ Han staar i forbindelse med revolutionære kredse i Irland og Sverige, hvor „alting bebuder en Revolution, og mine Venner bede mig holde mig færdig at reise did.“ Hvor alvorligt Bruuns udtalelser skal tages, er naturligvis et spørgsmål, men uden at vove os for langt tør vi vel slutte, at Bruun har anset en omvæltning i Sverige og Danmark for mulig, og han har med denne mulighed i udsigt ikke villet være for langt borte. Hvem han iøvrigt har været i forbindelse med i Norden, vides ikke, men vi ved, at f. ex. Munck af Rosenschöld var en ivrig forfægter af den franske revolutions principper.

Det er kedeligt, at brevet til Bierring ikke er dateret; ejendommeligt nok står der 1796 nedenunder, men det kan i al fald ikke være rigtigt og må anses for en mystifikation. Vi har det holdepunkt, at han skriver, at „den danske Minister havde taalt mig i Hamburg i 3 à 4 Maaneder“, så havde man fundet ham farlig, og han havde gjort „en Retirade à la Xenophon“ og skriver brevet fra det Lauenborgske (som dengang var hannoveransk), men beder Bierring sige til andre, at han er i Paris. Brevet er således skrevet nogle måneder efter ankomsten til Hamburg, altså i vinterhalvåret 1798-99.

Til Paris kom han jo alligevel tilsidst; men skal vi dele hans egen mistanke, har det kun været delvis frivilligt. I Hamburg havde han stiftet bekendtskab med Charles Antoine Villaume, søn af den til Danmark indkaldte tyske pædagog. Grebet af revolutionsbegejstring havde han meldt sig under Hoches faner i Vendée; han drev nu handel i Hamburg og slog sig senere ned i København som handelslærer. Han var Bruuns jævnaldrende, og hans fortid har gjort et venskabs- og tillidsforhold ganske naturligt mellem de to. Villaume havde da også advaret Bruun mod den danske ministers bestræbelser for at få ham udleveret og foreslået ham at rejse med sig til Leipzig (velsagtens til påskemessen 1799) for at undgå denne eventualitet. I Leipzig – hvor Bruun forøvrigt mødte Steffens – traf han boghandler Würtz, af firmaet Treuttel & Würtz i Paris, der tilbød ham arbejde for sig der. Som først i Lund og senere i København havde han også nu planer om en fremtid som boghandler, han accepterede og rejste ind i Frankrig omkring 1. juni 1799.

Efter at være ankommet til Paris fattede Bruun imidlertid mistanke om, at Villaume havde spillet et dobbeltspil, og at hans omsorg for Bruuns person i virkeligheden havde været et skalkeskjul. Bruun udreder og begrundet det nærmere i et brev til Rahbek, dateret 18. ventôse 8 (s: 9.3. 1800)¹⁰). Heri anbringer han forskellige tilsyneladende uskyldige enkeltheder i en sammenhæng, der ikke synes uden logik: Autoriteterne, de danske eller de hamborgske, har ønsket sig Bruun noget længere væk og har benyttet Villaume som vehikel for planen; hele rejsen til Leipzig, mødet med Würtz og Bruuns engagement i Paris skulde være planlagt på forhånd.

Hvordan det nu ellers har sig hermed, lader sig næppe afgøre med sikkerhed; men på grundlag af det foreliggende er det i al fald klart, at Bruun kun nødtvungent fjernede sig længere fra Danmarks grænser end omstændighederne påbød ham. Ganske vist siger han i brevet til Rahbek 4.5. 1799¹²), at han modtog Treuttel & Würtz' tilbud for at komme til Paris, men da brændte jo også jorden under ham i Nordeuropa.

Og nu sad han på Quai Voltaire, hvor han havde kost og logi mod tre timers daglig information; forresten tjente han til det nødvendige ved oversættelser. Lad være, at han følte sin afhængighed i Treuttels hus; men han var dog sin egen herre, for så vidt som han fra den første dag økonomisk stod på egne ben. Hans vilje og evne til at klare sig stod også her sin prøve; ganske vist fik han efter 18. Brumaire at føle, at trykkefriheden også her havde sine grænser; men nu var hans protestiver opbrugt. De, der tidligere havde kritiseret hans uforsigtighed, faldt nu over hans manglende konsekvens. Men var det rimeligt? Forvist fra sit fædreland, udvist af Sverige, uønsket i Tyskland – var det da urimeligt, at han ikke

vilde risikere sin stilling i et land, der bød ham muligheder for en skabende virksomhed? Hans udnyttelse af disse muligheder er vist tilstrækkeligt svar på spørgsmålet.

¹⁾ Strandmøllen (Memoirer og Breve 25), Kbh. 1916, p. 25. — ²⁾ Borups selskabs medlemsliste findes i Ny kgl. saml. fol., 769r. — ³⁾ J. P. Mynster, Meddelelser om mit Levned, Kbh. 1854, p. 54f. — ⁴⁾ a. a. p. 91. — ⁵⁾ cit. efter C. Sjöström, Skånska nationen före afdelningarnas tid (1897) p. 464. — ⁶⁾ huller i papiret. — ⁷⁾ Torkel Baden, den formodede forfatter til „Malthe Conrad Bruun for første Gang actioneret ved Videnskabernes Domstol“, 1796. — ⁸⁾ Nyere brevs. Dansk III (Kgl. Bibl.). — ⁹⁾ Ny kgl. saml. fol., 1299e, tidl. trykt i „Kjøbenhavnsposten“ 1827 nr. 4. — ¹⁰⁾ Ny kgl. saml. 4°, 2494. — ¹¹⁾ i Landsarkivet, Lund. — ¹²⁾ i Abrahams' autografsamling (Kgl. Bibl.). — ¹³⁾ Add. 4°, 364. — ¹⁴⁾ således Høst i Lærde Efterr. 1798 p. 480. — ¹⁵⁾ Ny kgl. saml. fol., 2110. — ¹⁶⁾ Både dette og brevene til Wallmark i Kungl. Bibl. Stockholm. — ¹⁷⁾ R. Frenzel, Malthe Conrad Bruun, Lpz. 1908, p. 46.